DUBBA · OYSS HAZIRLIK
10. Sınıf Coğrafya Dersi 1. Dönem 1. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 6
Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

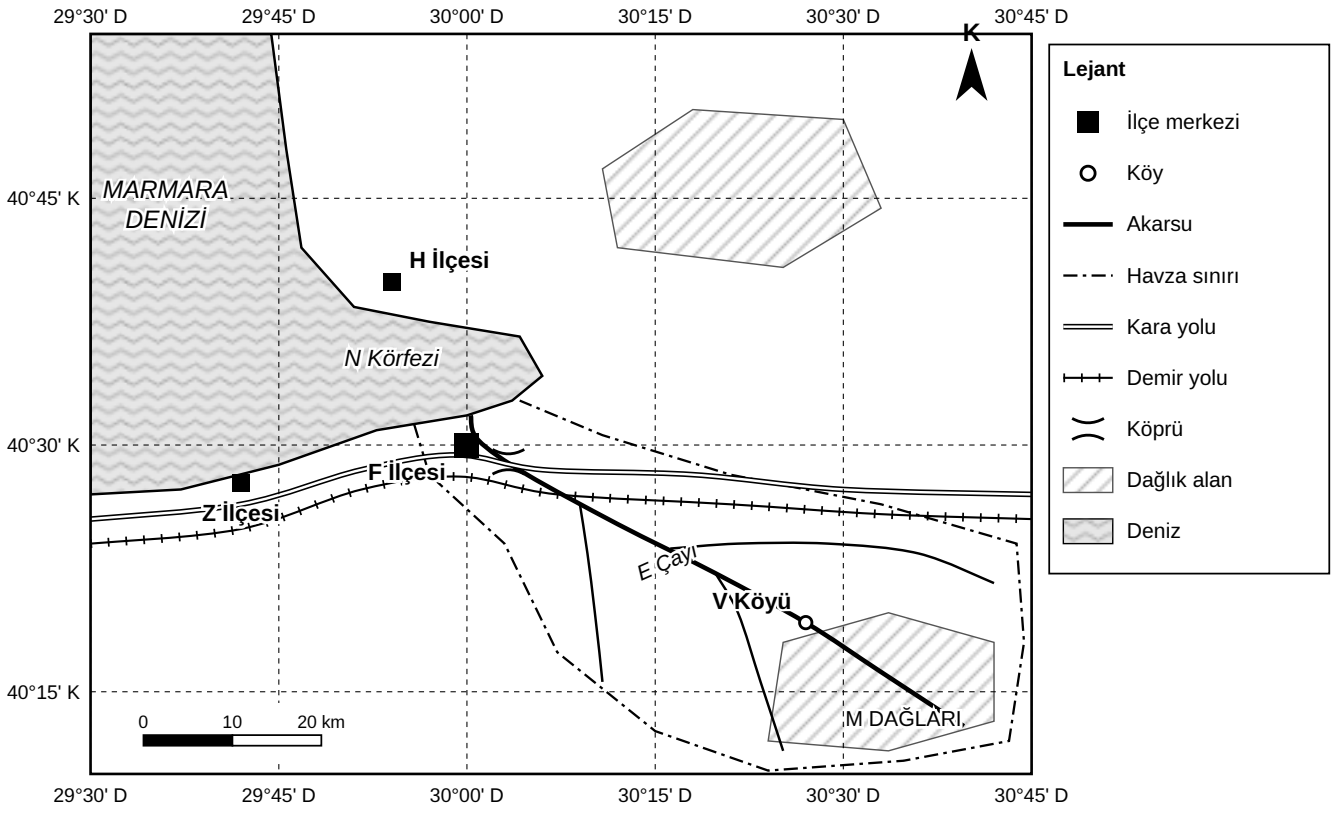
Adı Soyadı: .....
Sınıf / No: .....
Puan: .....

Telefonda aç: süreli çöz, paylaş

10. Sınıf Coğrafya · 1. Dönem 1. Ortak Yazılı (Senaryo 6)

1. Aşağıda Marmara kıyısındaki kurgusal F İlçesi'nde yaşanan bir deniz kirliliği olayıyla ilgili yerel gazete haberi ile F İlçesi ve yakın çevresinin konum ve fiziki haritası (Şekil 1) verilmiştir.

> ***Bölge Gündemi — N Körfezi'nde Deniz Salyası***
>
> *Haziran ortasında rüzgârın uzun süre durgun kaldığı, deniz suyunun mevsim normallerinin üzerinde ısındığı günlerde N Körfezi'nin yüzeyi açık kahverengi, yapışkan bir tabakayla kaplandı. Uzmanlar bu tabakanın deniz salyası (müsilaj) olduğunu açıkladı. Ölçümlerde, E Çayı'nın körfeze döküldüğü kesimde suyun besin maddesi bakımından çok zenginleştiği belirlendi. Çayın yukarı kesimindeki V Köyü çevresinde tarlalara bol miktarda gübre verildiği, F İlçesi'ndeki küçük sanayi sitesinin atık sularının ise arıtılmadan çaya bırakıldığı tespit edildi. F kıyılarında balık ağlarının salyayla dolduğu, dipteki bazı canlıların oksijensiz kalarak öldüğü görüldü.*

Şekil 1. F İlçesi ve Yakın Çevresinin Konum ve Fiziki Haritası (kurgusal)

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

1.1. F İlçesi'nin konumunu Şekil 1'den yararlanarak yarım küre, yaklaşık enlem ve boylam, çevresindeki doğal unsurlar ve bağlı olduğu akarsu havzası bakımından yazınız.

1.2. Bu kirlilik yalnız F kıyılarını ilgilendiren bir sorun değildir. Olayın oluşumunu ve etkilerini yakın ve uzak çevredeki mekânlarla ilişkilendirerek; akarsu, deniz ve ulaşım yollarının mekânlar arasında kurduğu bağlantıları dikkate alarak üç yönden açıklayınız.

2. F Belediyesi, deprem riskine karşı mekânsal bilgi teknolojileriyle bütünleşik bir afet karar destek sistemi kurmuştur. Sistemde ilçenin uydu görüntüsü altlık olarak kullanılmakta, üzerine şu katmanlar eklenmektedir: diri fay hattı ve zemin türü; binaların yapım yılı ve kat sayısı; okul, hastane ve toplanma alanları; yol ağı ve köprüler; itfaiye ve ambulans araçlarının anlık konumu. Kullanıcılar katmanları açıp kapatabilmekte, "fay hattına yakın ve 1990'dan önce yapılmış binalar" gibi sorgular çalıştırabilmektedir. Deprem sonrasında çekilecek uydu görüntüleri ile sahadaki ekiplerin mobil uygulamayla gönderdiği konumlu hasar bilgileri de sisteme eklenecektir.

Bu sistemin afet öncesinde (iki), afet sırasında (bir) ve afet sonrasında (bir) sağlayabileceği kolaylıkları sistemdeki katman ve verilerden örnek vererek özetleyiniz.

3. Berk ve grup arkadaşları, okullarının bulunduğu mahalle için "Deprem Sonrası Toplanma Alanına Güvenli Ulaşım Haritası" hazırlamaya karar vermiştir. Grup, dijital bir harita uygulamasındaki uydu görüntüsünü altlık

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

olarak kullanmış ve aşağıdaki verileri toplamıştır.

- **I.** Otobüs durağının yeri
- **II.** Toplanma alanı olarak belirlenen parkın sınırları
- **III.** Sahil yolunun güzergâhı
- **IV.** Mahallenin içinden geçen diri fay hattının izi
- **V.** Nöbetçi eczanenin yeri
- **VI.** Mahallenin doğusundaki koruluğun sınırları
- **VII.** Parkın en fazla 6.000 kişi alabildiği
- **VIII.** Eczanenin hafta sonları da açık olduğu

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

3.1. I–VI numaralı verilerin haritada hangi sembolle (nokta, çizgi, alan) gösterileceğini aşağıdaki tabloya yazınız.

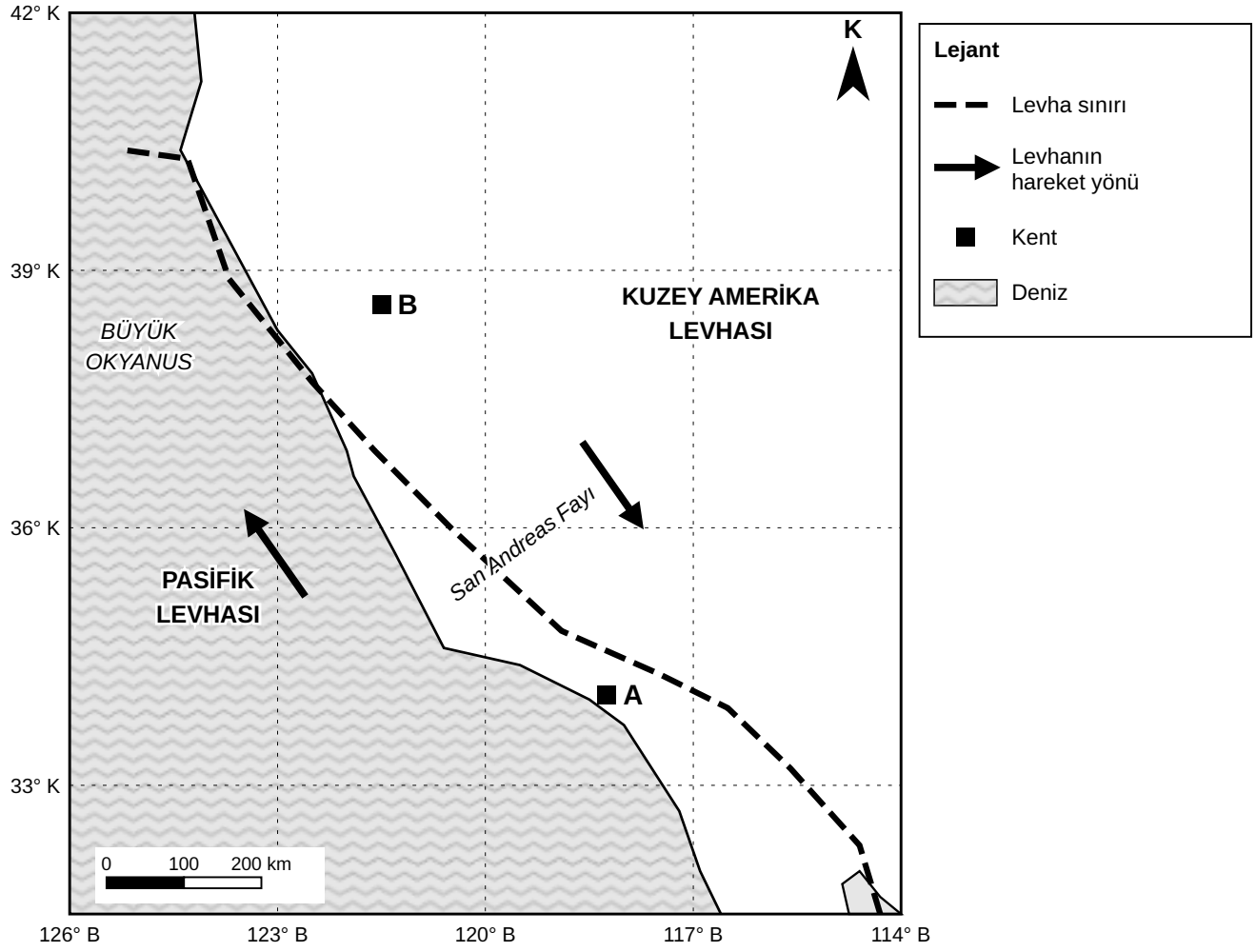
Veri	Sembol
I	
II	
III	
IV	
V	
VI	

3.2. VII ve VIII numaralı bilgilerin veri türünü belirleyiniz. Bu bilgilerin haritaya nasıl aktarılabileceğini gerekçesiyle açıklayınız.

4. İpek ve Ozan, Kaliforniya'daki depremleri anlatan bir belgesel izlemiştir. Belgeselde, fay hattını dik açıyla kesen eski bir bahçe duvarının fayın iki yanında birbirinden birkaç metre kaymış iki parçaya ayrıldığı

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

gösterilmiştir. Şekil 2'de bölgedeki levha sınırı ve levhaların hareket yönü verilmiştir.

Şekil 2. Kaliforniya ve çevresinde levha sınırı ile levhaların hareket yönü (şematik)

Belgeselin ardından aralarında şu konuşma geçmiştir:

Ozan: Bu sınırda levhalar ne birbirinden uzaklaşıyor ne de biri ötekinin altına dalıyor. Buna rağmen bölgede neden bu kadar şiddetli depremler oluyor?

İpek: Bunu levhaların hareketi, fay boyunca oluşan sürtünme ve biriken enerjiyle adım adım açıklayabilirim.

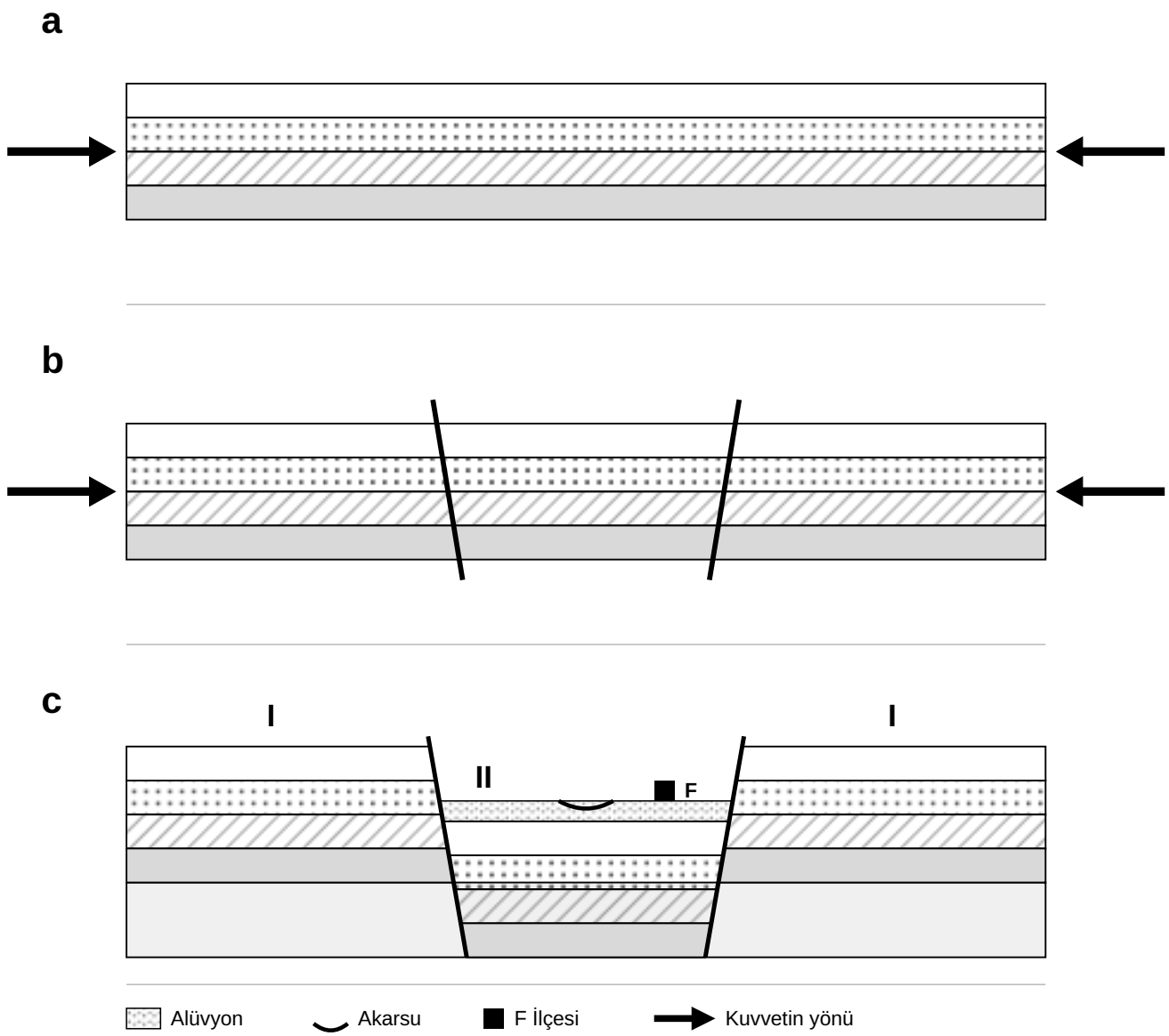
Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

4.1. Şekil 2'deki levha sınırının türünü yazınız. Levhaların hareket yönlerine göre A ve B kentleri arasındaki uzaklığın zamanla nasıl değişeceğini gerekçesiyle açıklayınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

4.2. İpek'in bu levha sınırında depremlerin oluşumunu adım adım nasıl açıklaması beklenir? Yazınız.

5. Ozan, F İlçesi'nin kurulduğu ova ile ovanın iki yanındaki yükseltilerin oluşumunu açıklamak için ders notlarına Şekil 3'teki aşama kesitlerini hazırlamıştır. Ozan notuna, ovanın Anadolu Levhası'nı Avrasya Levhası'ndan ayıran fay sistemine yakın olduğunu da eklemiştir.

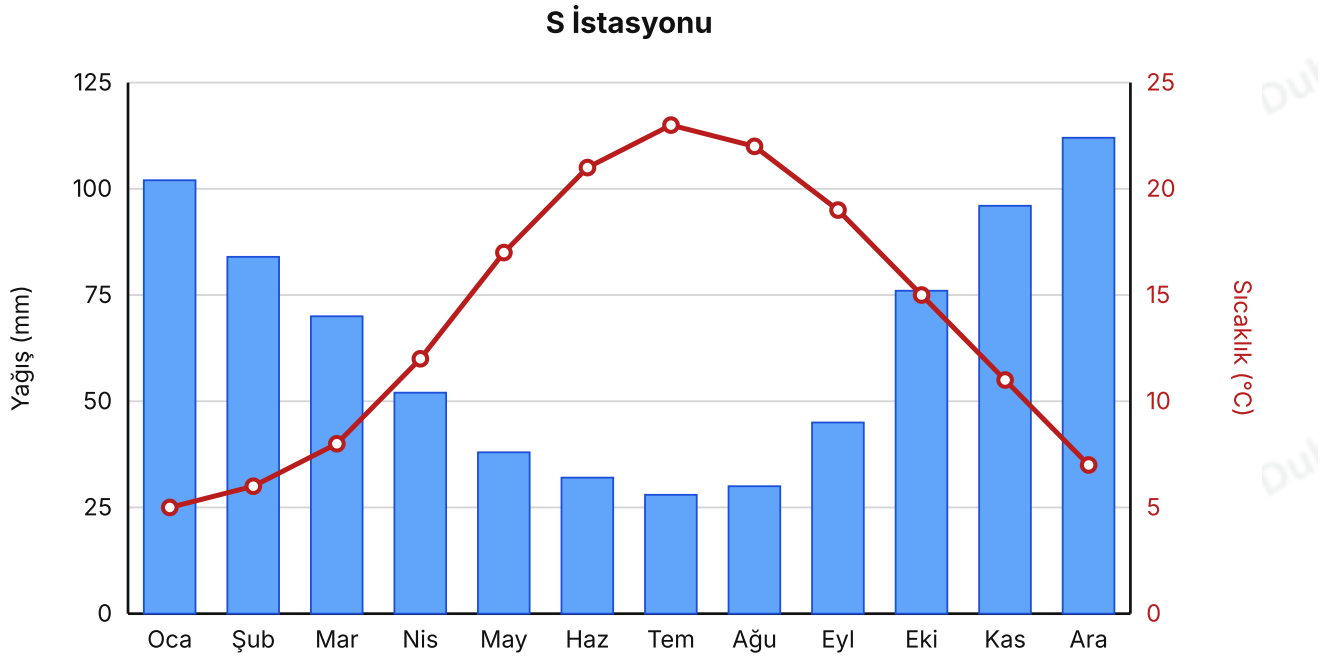

Şekil 3. F Ovası ve çevresindeki yükseltilerin oluşum aşamaları (şematik kesit)

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Şekil 3'teki a, b ve c aşamalarını Türkiye'nin tektonik yapısıyla ilişkilendirerek sırasıyla açıklayınız. c aşamasında I ve II ile gösterilen yer şekillerinin adlarını yazınız.

6. Berk, F İlçesi'ne yakın S İstasyonu çevresinde saha gözlemi yapmıştır. Şekil 4'te S İstasyonu'nun iklim grafiği, aşağıda da Berk'in gözlem notları verilmiştir.

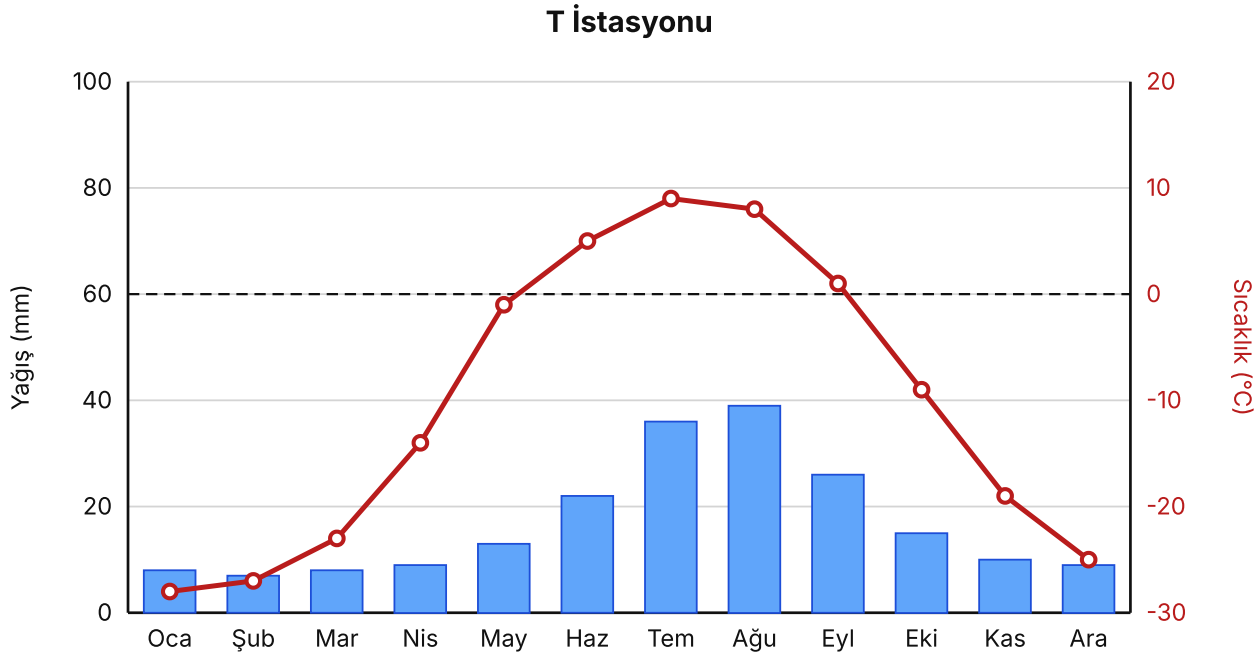
Şekil 4. S İstasyonunun iklim grafiği

- Yol yarmasında şist görülüyor. Kayaç ince yapraklar hâlinde ayrılmış; yaprakların arası sık çatlaklı, çatlak yüzeyleri pas rengine dönmüş. Elle bastırınca kolayca ufalanıyor.
- Şistin üzerinde kalın, koyu renkli bir toprak ve gür bir bitki örtüsü var; ağaç kökleri kayaç çatlaklarının içine kadar uzanmış.
- Yolun 3 km ilerisindeki granit yarmasında kayaç yüzeyi sert ve taze görünümlü; üstündeki toprak birkaç santimetreyi geçmiyor. Yarmanın üzerinde kayalık, sivri bir doruk yükseliyor.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Bu bilgilerden yararlanarak S İstasyonu çevresinde iklimin ve kayaç türlerinin şist ile granitteki ayrışmayı nasıl yönlendirdiğini, nedenleri ve sonuçlarıyla birlikte açıklayınız.

7. İpek, kutup çevresindeki T İstasyonu'nda çalışan bir bilim insanının saha notlarını okumuştur. Şekil 5'te T İstasyonu'nun iklim grafiği verilmiştir. Notlarda istasyon çevresindeki gnays kütlelerinin yüzeylerinin keskin köşeli parçalara ayrıldığı ve yamaç eteklerinde köşeli kaya parçalarının yığıldığı yazılıdır. Bilim insanı daha önce, aylık ortalama sıcaklıkları yıl boyunca 25–27 °C, yıllık yağışı yaklaşık 2.800 mm olan ve gür ormanla kaplı Ekvator çevresindeki bir sahada aynı tür gnays üzerinde çalışmıştır.

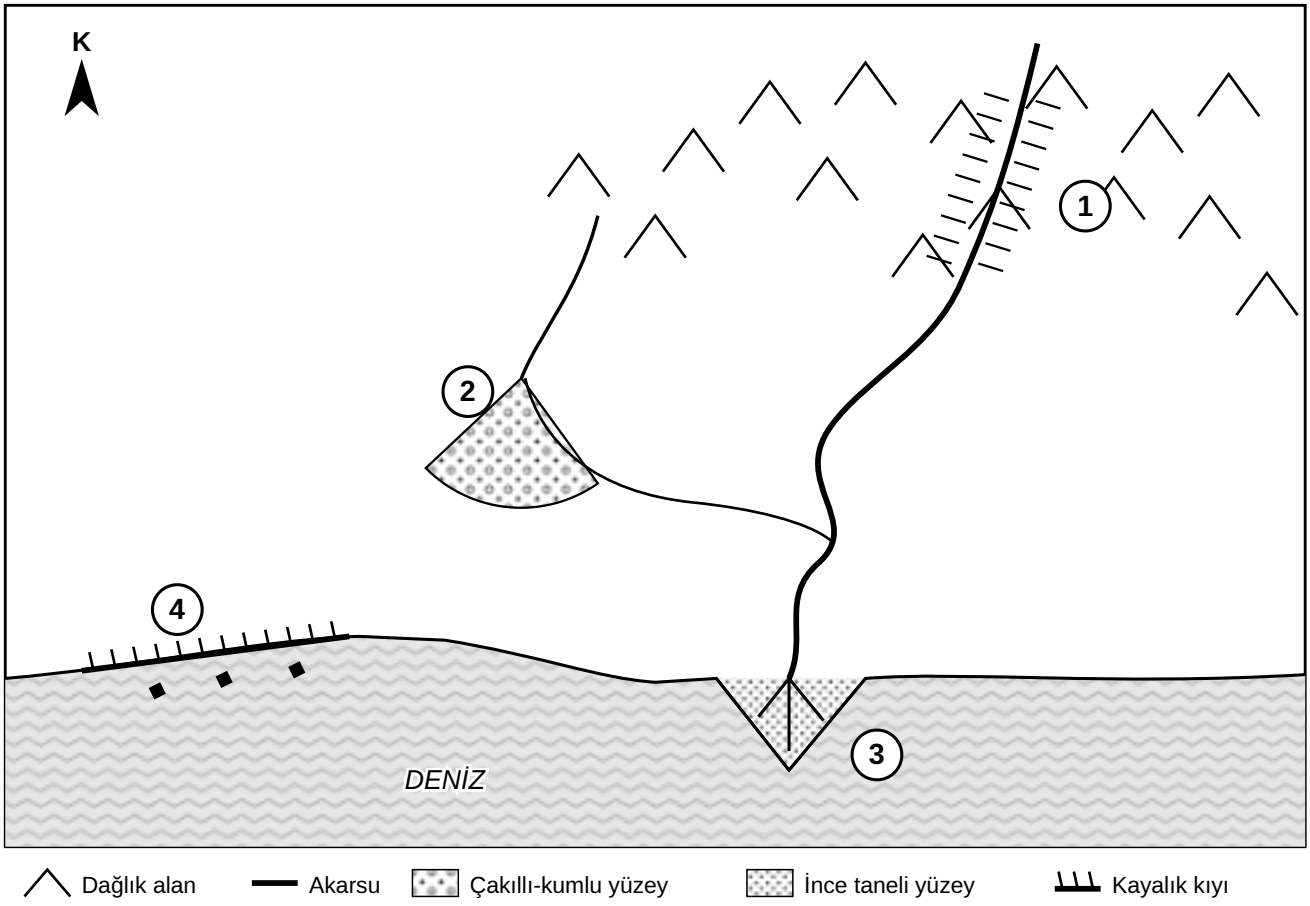
Şekil 5. T İstasyonunun iklim grafiği

T İstasyonu'nun iklim grafiğindeki verileri yorumlayarak gnays kütlelerinde etkili olan ayrışma türünü ve bu ayrışmanın nasıl gerçekleştiğini açıklayınız. T İstasyonu çevresi ile Ekvator çevresindeki sahayı ayrışma hızı ve toprak kalınlığı bakımından karşılaştırınız.

8. İpek, Marmara kıyısındaki bir yörede yaptığı gezide bir akarsuyun dağlık kesimden denize ulaşana kadar

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

geçtiği yerleri Şekil 6'daki krokide göstermiş ve numaralı yerler için aşağıdaki gözlem notlarını almıştır.

Şekil 6. İpek'in gezi krokisi (kuşbakışı, ölçeksiz)

- **1:** Akarsu, yamaçları dik ve birbirine çok yakın, tabanı neredeyse bulunmayan dar bir oluk içinde hızla akıyor.
- **2:** Dik yamaçtan ovaya inen bir derenin ağzında, çakıl ve kumdan oluşan, ovaya doğru yarım daire biçiminde açılan hafif eğimli bir yüzey var.
- **3:** Akarsuyun denize ulaştığı yerde kıyı, denize doğru üçgen biçiminde ilerlemiş. Bu alan, kollara ayrılan akarsuyun getirdiği ince malzemeden oluşan alçak bir düzlük. Bu kesimde deniz sığ, akıntı zayıf.
- **4:** Batıdaki kayalık burunda kıyı boyunca dik bir yar uzanıyor; yarın dibinde oyuklar ve yardan kopmuş kaya blokları görülüyor.

Numaralı yerlerdeki yer şekillerinin adlarını yazınız. Her birinin hangi dış etkenin aşındırması ya da biriktirmesiyle nasıl oluştuğunu açıklayınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Cevap anahtarı: çözdükten sonra okut.
Her maddenin tam puan ölçütü, kısmi ve sıfır puan durumu, olası yanıt. Kendini puanla, aynı sayfadan 40 dakikalık sayaçla yeniden çöz.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif